

الله أكبر

الله أكبر

صدایی

توراهی خواند

مركز تخصصی نماز
ستاد اقامه نماز

رضا فوی

9966554433221100

صدایی تو را می خوانند
رضا اخوی

نام کتاب: صدایی تورا می خواند
نویسنده: رضا اخوی
کاری از: مرکز تخصصی نماز ستاد اقامه نماز
تاریخ نشر: اول بهار ۱۳۹۹
مرکز انتشار: سایت مرکز تخصصی نماز
qunoot.net

ستاد اقامه نماز
مرکز تخصصی نماز

فهرست مطالب

پیش گفتار ۶

۱. شعار دینداری ۹
۲. لبیک به ندای پروردگار ۱۲
۳. ندای خداپرستی و بندگی ۲۲
۴. معیار سنجش ایمان ۲۴
۵. نماد وحدت و قدرت اسلام ۲۶
۶. فریاد بیداری غافلان ۳۰

فصل دوم: آثار و برکات اذان ۳۴

- اول: آثار و برکات فردی ۳۵
۱. زنگ آشتی؛ ندای دوستی ۳۵
  ۲. امیدبخشی و طراوت روح ۳۸
  ۳. راستی آزمایی ادعای مؤمنان ۴۵
  ۴. آمرزش گناهان با دعای فرشتگان ۴۷
  ۵. افزایش درجات نماز ۵۱

دوم: آثار و برکات خانوادگی ۵۵

۱. معنویت همراه با آرامش و احترام ۵۵

۲. زمزمه خداپرستی در گوش نوزاد ۵۸

۳. برکت خانه و گره‌گشایی از مشکلات ۶۳

۴. بسترساز تربیت معنوی کودکان ۶۶

سوم: آثار و برکات اجتماعی ۷۰

۱. فراخوان دینداری ۷۰

۲. گسترش فضای معنوی ۷۳

۳. امر به معروف عملی ۷۶

۴. پیشگیری از زیان ۷۹

فصل سوم: ارزشمندی اذان و مؤذن ۸۲

عظمت و قداست اذان ۸۴

مقام‌های اذان‌گویان ۸۷

پادشاه‌های اذان‌گویان ۸۸

معرفی محصولات مرکز تخصصی نماز ۹۱

پیش‌گفتار

یکی از ویژگی‌های انسان برای درک بیشتر و بهتر اتفاقات، حس کردن در کنار همراهی روحی و روانی است؛ یعنی افزون بر حضور فکری و روحی، حضور فیزیکی و همراه شدن از نزدیک، در انتقال مفاهیم و تأثیرگذاری آن، نقشی بی‌بدیل و انکارناشدنی دارد. هیچ‌گاه نمی‌توان مشاهده تصاویر حرم‌های مطهر را از طریق رسانه، با مشاهده حضوری در این مکان‌های شریف یکسان دانست. تنفس در این فضاها، خود بخشی از معنویاتی است که به روح و جان انسان تزریق می‌شود و حس و حال معنوی او را می‌افزاید؛ همان‌گونه که هیچ‌گاه نمی‌توان مشاهده گل‌های مصنوعی را با گل‌های طبیعی یکسان دانست و از آن لذت برد.

اذان نیز از جمله مفاهیمی است که شنیدن آن اگرچه روح‌بخش است و فرح و نشاط معنوی پدید می‌آورد، به‌یقین شنیدن حضوری آن در مسجد و از زبان مؤذنی خوش‌صدا و مؤمن، طراوت و لطفی دیگر دارد و توجه، ترغیب و تشویق بیشتر انسان را به اقامه نماز برمی‌انگیزاند و چه زیباتر آنکه، انسان، خود به‌عنوان سفیر الهی، زبان به بازگویی نغمه‌های روح‌بخش اذان نماید و جان و دل شیفتگان و مؤمنان خداجو را مترنم به عطر نماز کند و از برکات و دستاوردهای بی‌بدیل آن بهره‌مند گردد. نوشتار حاضر تلاشی است برای بازخوانی انگیزه‌های معنوی در راستای اذان‌گویی و ترویج بیشتر فرهنگ اذان.

مرکز تخصصی نماز

اردیبهشت ۱۳۹۹

فصل اول:

اهمیت و جایگاه اذان

آگاهی از جایگاه ارزشمند و بی‌بدیل اذان، بدان سبب اهمیت دارد که از رهگذر اقناع اندیشه، انگیزه‌های روحی برانگیخته شده، اذان‌گویی به‌عنوان یکی از دستاوردهای آن متجلی خواهد شد. در این فصل، به برخی از دلایل موقعیت ممتاز این مستحب پراهمیت در آموزه‌های دینی می‌پردازیم.

۱. شعار دینداری

هر مکتبی برای ماندگاری خود سلسله شعارهایی برمی‌گزیند که بیانگر مجموعه افکار و باورهاست و در عین سادگی، روان بودن و کوتاهی، مفاهیم و مضامین بلند و معارف و محتواهای ناب آن مکتب را تبیین می‌کند؛ به‌گونه‌ای که به‌راحتی قابل درک و لمس است و با هر

بار بازخوانی، دیدن یا شنیدن آن، به‌سوی آن اقبال و توجه نشان داده می‌شود.

نکته قابل توجه آنکه، شعارها در همه مکاتب، نشانه و تبلوری از باطن و حقیقت آن است. به عبارت دیگر، اهمیت دادن به شعایر، بیانگر نوعی پذیرش درونی و باطنی است که جلوه‌های بیرونی آن در رفتار و گفتار ظاهر می‌شود و از این‌رو، شعار را به لباس زیرین معنا کرده‌اند؛ یعنی لباسی که بر روی بدن قرار می‌گیرد و با موی بدن در تماس است.^۱

بر این باور، شعایر الهی، نشانه‌های پروردگار است که سرفصل‌های آیین الهی و برنامه‌های کلی و آنچه را در

---

۱. لسان العرب، ج ۴، ص ۴۰۹.

نخستین برخورد با این آیین چشمگیر است و انسان را به یاد خدا می‌اندازد، دربرمی‌گیرد.

به یقین اذان نیز یکی از شعایر و نشانه‌های زبانی و گفتاری است که پاسخ دادن به آن، نشانه ایمان و رسم پارسایان و خداباوران است؛ همان‌گونه که خداوند می‌فرماید: «وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ؛ و هرکس شعایر الهی را بزرگ دارد، این کار نشانه تقوای دل‌هاست»؛^۱ یعنی کسی که مؤمن به خدا و باورمند به آداب و مناسک الهی است، در بزرگداشت و پاسداشت اهمیت و جایگاه بی‌بدیل آن کوشا و در عمل بدان پایبند می‌گردد.

۲. لَبِیکَ بِه نَدایِ پَروردگار

خداوند متعال می فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! هنگامی که برای نماز روز جمعه اذان گفته شود، به‌سوی ذکر خدا بشتابید».^۱ در این آیه، ندا به اذان تفسیر شده و در آن دو نکته مهم نهفته است:

اول آنکه، در این آیه، اذان به‌عنوان مقدمه نماز ذکر شده است: «فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ»؛ یعنی به‌سوی ذکر و یاد خدا بشتابید» و می‌دانیم که مصداق بارز «ذکرالله» اقامه نماز است؛ همان‌گونه که در قرآن فرموده است: «أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي»؛ یعنی اگر می‌خواهید ذکر و یاد خداوند را برپا دارید، نماز بخوانید.^۲

---

۱ . «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ» (جمعه: ۹).

نکته دوم، عجله و سرعت عمل برای اقامه نماز اول وقت است که پس از شنیدن ندای اذان، باید انجام گیرد؛ یعنی گویا خداوند می‌فرماید به محض آنکه ندای اذان را شنیدید «فَاسْعَوْا؛ بشتابید به سوی نماز»؛ یعنی با پرتوافکنی طنین اذان، درنگ نباید کرد و به محض شنیدن صدای اذان، باید کارها را متوقف ساخت و به اقامه نماز اول وقت پرداخت.

سیره ائمه علیهم السلام و نیز علما و بزرگان نیز آن بوده است که با شنیدن صدای اذان و فرارسیدن وقت نماز، دگرگونی در چهره و رفتارشان نمایان می‌شد و برای لحظه‌های لذت‌بخش مناجات با پروردگار و ادای فریضه الهی به سمت نماز می‌شتافتند.

در حالات پیامبر اعظم(ص) نقل شده است که هنگام فرارسیدن وقت نماز، چنان منقلب می‌شد که گویا از مدت‌ها قبل منتظر فرارسیدن چنین وقتی بوده و در این حال نه او کسی را می‌شناخت و نه کسی او را.^۱

نیز در حالات اسوه عارفان و امام مؤمنان، حضرت علی علیه السلام چنین آمده است که هنگام نماز، رنگ رخسارش تغییر می‌کرد و بدن مبارکش به لرزه می‌افتاد و می‌فرمود: «وقت ادای امانتی است که خداوند آن را به آسمان‌ها و زمین و کوه‌ها عرضه نمود، ولی آنها از قبول آن خودداری کردند و انسان آن را پذیرفت و حال آنکه

---

۱. وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۳۰۴ و ۳۰۶.

من ضعیف هستم و نمی‌دانم آیا می‌توانم آن امانت را خوب ادا کنم یا خیر»^۱.

درباره امام حسن مجتبی علیه السلام نیز نقل شده است: هرگاه صدای مؤذن را می‌شنید، رخسار مبارکش متغیر می‌شد و رنگش به زردی می‌گرایید. وقتی از آن بزرگوار علت آن را پرسیدند، فرمود: «خدای متعال مؤذن را به‌سوی من فرستاده که از من بخواهد خدمت ویژه نماز را انجام دهد و من نمی‌دانم آیا آن خدمت و عمل را از من می‌پذیرد یا نه؛ اکنون چگونه رنگم متغیر نگردد»^۲.

---

۱. بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۴۸.

۲. نماز و عبادات حضرت امام حسن مجتبی (ع)، ص ۱۷.

امام رضا علیه السلام در یکی از مجالس مناظره با
 عمران صابی که از دانشمندان برجسته بود، مشغول
 بحث درباره توحید بودند و او هر پرسشی که مطرح
 می‌کرد، امام با استدلال محکم جوابش را می‌داد و
 بحث و مناظره به اوج خود رسیده بود. در این هنگام
 وقت نماز ظهر شد و صدای مؤذن شنیده شد. امام
 رضا(ع) به مأمون فرمود: «الصلاة قد حَضَرَتْ؛ وقت نماز
 فرارسید». عمران گفت: «یا سیدی! لا تقطع علی
 مسألتی فقد رِقَّ قلبی؛ ای آقای من! دنباله بحث و
 بررسی و پاسخ به پرسش مرا قطع نکن. [بنشین بعد از
 پایان بحث، برای نماز برو]. همانا دلم نرم شده [و
 نزدیک است که بپذیرم]». فرمود: «نُصَلِّي وَ نَعُودُ؛ نماز
 می‌خوانیم و بازمی‌گردیم». امام با همراهان برخاستند و

نماز خواندند. پس از نماز به همان مجلس بازگشتند و به بحث و بررسی ادامه دادند.^۱

یکی از یاران نزدیک و مورد اطمینان امام حسن عسکری علیه السلام به نام ابوهاشم جعفری می گوید: روزی به حضور آن حضرت رفتم و دیدم ایشان مشغول نوشتن است. در همین زمان وقت نماز داخل شد. آن بزرگوار از کار نوشتن دست کشید و برای اقامه نماز به پا خاست.^۲

آنچه بیان شد، نمی از یم گسترده حالات معصومان علیهم السلام بود که به فراخور نوشتار اشاره شد. بی تردید همه آن بزرگواران دارای چنین حالات عرفانی

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۱۷۲.

۲. بحار الانوار، ج ۵۰، ص ۳۰۴.

ناب بودند و هم‌زمان با ندای اذان، با سرعت به سوی اقامه نماز و لبیک به دعوت الهی می‌شتافتند. علما و بزرگان و نیز مؤمنان خداپاور نیز دنباله‌رو چنین حالاتی بودند و با درک اهمیت نماز، با شنیدن نوای اذان، پاسخ مثبت ایمان وجودشان، آنان را به لبیک‌گویی به دعوت آفریننده متعال وامی‌داشت.

حسین مهدیان می‌گوید: در هر جلسه‌ای که با آقای بهشتی داشتیم، موقعی که وقت نماز می‌رسید، کار و جلسه بلافاصله تعطیل می‌شد. ایشان می‌گفت: زمان جلسه ما تمام شده است و الان باید نماز خواند. نماز باصفایی هم می‌خواند. تمرکز [زیادی] در نماز داشت.^۱

---

۱. سیره شهید دکتر بهشتی، ص ۳۶۴.

در جلسه‌ای که خدمت ایشان داشتیم، همه محو‌گفتار و حرکات و صحبت‌های ایشان بودند که ظهر شد. ایشان گفت: «اگر آقایان موافق باشند، نماز بخوانیم». تصور ما از این حرف این بود که اگر جمع حاضر موافق ادامه سخنرانی ایشان باشند، مطابق رأی آنها به حرف‌هایش ادامه می‌دهد، اما آقای بهشتی وقتی رأی‌گیری کرد و دید اکثریت قریب به اتفاق حضار در جلسه، موافق ادامه سخنرانی ایشان هستند، گفت: «پس حالا که رأی‌گیری شد، به اتفاق هم می‌رویم و نماز می‌خوانیم».^۱

یک‌بار که در خدمت آقای بهشتی بودیم و ایشان با جمعی از خارجی‌ها برنامه ملاقات داشت، در ادامه جلسه، وقت نماز شد. ناگهان مشاهده کردم آقای

---

۱. همان، ص ۳۶۲.

بهشتی بدون تعارف با صراحت خاصی و بدون آنکه در ذهن خود بیاورد این حرکت مطابق عرف معمول سیاست نیست، به آنها گفت: «الان به مدت سه دقیقه وقت نماز من است» و بعد برخاست و بلافاصله تکبیرة الاحرام گفت و نماز را آغاز کرد.^۱

درباره شهید رجایی نیز نقل کرده‌اند روزی در حال پرسش و پاسخ با مسئولان بود که صدای اذان بلند شد. شهید رجایی خطاب به آن جمع گفت: اگر خبر داده باشند برای مدت بیست دقیقه ضرورت دارد ارتباط تلفنی با مرکزی برقرار کنم، آیا اجازه هست همین‌جا صحبت را متوقف و ادامه آن را به بعد از تلفن موکول کنیم؟ حاضران که از پیشنهاد غیرمنتظره‌ی شهید

---

۱. همان.

رجایی غافلگیر و شگفت‌زده شده بودند، گفتند: گفتند: اختیار دارید، بله قربان! او گفت: هم‌اکنون دستگاه بی‌سیم الهی (اذان) خبر از انجام فریضه ظهر داده است. ما فعلاً وظیفه داریم با اقامه نماز، این ارتباط را برقرار کنیم. لحظه‌ای بعد شهید رجایی در برابر نگاه ناباورانه حضار، با جمعی به نماز ایستاد و این تکلیف الهی را سر وقت انجام داد.^۱

عاشقان روی او را خانه و کاشانه نیست
 مرغ بال و پر شکسته فکر باغ و لانه نیست
 گر اسیر روی اوئی، نیست شو، پروانه شو
 پای‌بند ملک هستی در خور پروانه نیست^۲

---

۱. گلبرگ، ش ۵۴، شهریور ۱۳۸۳.

۲. امام خمینی.

براین اساس، لبیک به ندای اذان، لبیک به دعوت پروردگار متعال و اعلان و ابراز اهمیت دادن فرد مسلمان به ندای الهی و شتاب برای پاسخ و لبیک به دستور و فرمان الهی است که مؤمنان، همزمان با نغمه اذان، آماده و سرحال، برای پاسخ فوری و اجابت سریع به دعوت الهی برمی‌خیزند و خود نیز با ندای رسای اذان، دیگران را به لبیک‌گویی دعوت حق، ترغیب و تشویق می‌نمایند.

۳. ندای خداپرستی و بندگی

نغمه دلنشین اذان، فراخوانی به سعادت و دوری گزیدن از زشتی‌ها و ناپاکی‌هاست که سبب می‌شود انسان‌ها در بستر فضیلت‌ها و نیک‌رفتاری‌ها، به سوی آرامش همراه با معنویت و ایمان قدم بردارند و از بندگی بت‌ها و

طاغوت‌ها، به بندگی خدای یگانه رو نمایند و مژده‌رسان این تغییر ارزشمند، ندای اذان است؛ همان‌گونه که هم‌زمان با پیروزی سپاهیان اسلام و فتح مکه در سال هشتم هجری، ندای اذان برخاست و همگان را به بندگی خدا فراخواند.

در این روز که بیستم ماه رمضان بود، حضرت علی علیه السلام بر دوش پیامبر رفت و بت‌های کعبه را بر زمین انداخت و کعبه و مسجدالحرام را از لوٹ بت و بت‌پرست پاک کرد.

وقت نماز ظهر فرا رسید، مؤذن پیامبر، بلال بر بالای کعبه رفت و با صدای رسا اذان گفت و ندای توحید و رسالت را در آن مجمع عمومی به گوش همهٔ مردم رسانید. مشرکان لجوج که حاضر نبودند از یوغ بت‌ها

خارج گردند و ندای مبارک و سعادت‌آفرین اذان را خریدار باشند، هرکدام سخنی می‌گفتند؛ یکی می‌گفت: خوشا به حال فلانی که مُرد و صدای اذان را نشنید. دراین میان ابوسفیان گفت: من دراین باره چیزی نمی‌گویم؛ زیرا می‌ترسم همین ریگ‌های مسجد، محمد را از گفت‌وگوی ما باخبر سازند.^۱

۴. معیار سنجش ایمان

به‌طور طبیعی هر فردی دوست دارد رتبه ایمان خود را بسنجد و درجه باورمندی و اشتیاق انجام فرامین الهی را دریابد. ثانیه‌های اذان و ترنم گلبانگ ندای اذان بر فراز گلدسته‌ها و زبان مؤمنان خداخواه، فرصت و معیاری زیبا برای سنجش این حقیقت است؛ اینکه با شنیدن اذان،

۱. نک: تفسیر نمونه، ج ۲۷، ص ۴۲۵.

حالت کسالت و رخوت به او دست می‌دهد که باید کوله‌بار سنگین نماز را بر زمین بگذارد و به اقامه نماز واجب بپردازد، یا اینکه تبسم بر زبان و شوق و شور بر دل می‌نشانند و این را که بار دیگر توفیق درک لحظه‌های ناب اذان و اقامه نماز را یافته است، شکر می‌گوید و به سمت انجام واجب و مناجات با پروردگار می‌شتابد و ایمان راسخ خود را به خدا و روز قیامت جلوه‌گر می‌سازد.

عارف بزرگ، میرزا جواد ملکی می‌گوید: صاحب حقایق گفته است: آن‌گاه که ندای مؤذن را شنیدی، ندای روز قیامت را به خاطر آور و در ظاهر و باطن، خود را برای اجابت این ندا آماده ساز؛ چون کسانی که در پاسخ به این ندا شتاب گیرند، همان‌ها هستند که در روز قیامت

به لطف الهی ندا داده می‌شوند. پس این ندا را بر قلبت عرضه نما؛ اگر دیدی با شنیدن اذان، دلت سرشار از شادی و سرور می‌شود و با میل و رغبت تو را به پاسخ به این ندا فرامی‌خواند، بدان که در قیامت هم به بشارت و رستگاری ندا داده خواهی شد و لذاست که رسول خدا (ص) می‌فرمود: «ارحنا یا بلال، ارحنا بها و بالنداء إلیها؛ راحت ساز ما را ای بلال! راحت ساز ما را به نماز و به ندا و دعوت به نماز»؛ زیرا روشنی چشم آن حضرت در نماز بود.^۱

۵. نماد وحدت و قدرت اسلام

آن هنگام که بعثت رسول اکرم (ص) همچون آذرخشی کویر ظلمانی جامعه بشری را پرتوافشانی نمود و

---

۱. اسرار الصلاة ملکی تبریزی، ص ۱۸۳ - ۱۸۶.

سرزمین حجاز را مرکز تابش انوار تابناک وحی قرار داد، زنجیرهای اسارت که افکار مردم را در انجماد و تحجر قرار داده بود، یکی پس از دیگری از هم گسست و به برکت نور حق و چشمه همیشه‌جوشان توحید، عداوت و دشمنی رنگ باخت، دل‌ها به هم نزدیک شد، رحمت و برکت بر انسان‌ها بارید و بالاخره این انقلاب معنوی و تحول ملکوتی، با خود آرامش، امنیت، الفت و حسن تفاهم را به ارمغان آورد.

اساساً آموزه‌های اسلام به‌گونه‌ای است که اتحاد و همبستگی مسلمانان را صرف‌نظر از تنوع قومی، نژادی، زبانی و فرقه‌ای ترویج می‌کند. خدایی که مؤمنان می‌پرستند یکی است. شعارشان لا اله الا الله است و همه به رسالت محمدی ایمان دارند. تمامی مسلمانان

قرآن را کتاب مقدس آسمانی خویش می‌دانند و آن را برای تقرب به حق و بهره‌مندی از معنویت آیاتش تلاوت می‌کنند. قانون اساسی همه مسلمین در این کتاب مندرج است. همه به‌سوی قبله‌ای واحد نماز می‌خوانند. بانگ اذان همه یکی است. زمان معین آنان برای روزه‌داری و عبادت، ماه رمضان است. آنان روز اول شوال و نیز روز اضحی را عید خویش می‌شمارند و در ماه ذیحجه با هم در حرم امن الهی اجتماع می‌کنند تا مراسم حج ابراهیمی را انجام دهند. به ساحت مقدس خاندان نبوی ابراز ارادت می‌نمایند و احترام ویژه‌ای برای اهل بیت پیامبر قائل‌اند. این موارد به‌خوبی می‌تواند دل‌ها را به یکدیگر پیوند دهد و روح برادری اسلامی را که عظمت مسلمانان را به نمایش می‌گذارد،

احیا کند.^۱

بر این باور، اذان، ندای وحدت مسلمانان است که در سراسر گیتی و به‌ویژه کشورهای کفر، شوکت و اقتدار جامعه مسلمانان و وحدت و همگرایی آنان را در گرایش به سوی پروردگارشان متجلی می‌سازد تا دست در دست یکدیگر، سران کفر را به هراس و تسلیم و احترام وادارند.

گفته‌اند روزی که سران کشورهای مسلمان برای جریان صلح ایران و عراق به خدمت حضرت امام آمده بودند، وسط جلسه بود که اذان ظهر گفته شد. امام بلند شد و فرمود: من می‌خواهم نماز بخوانم، و چون مقید بود هنگام نماز خود را با عطر خوشبو کند، در همان

---

۱. نک: یادداشت‌های شهید مطهری، ج ۱، ص ۲۰۲-۲۱۷.

جلسه اشاره کرد که عطر من را بیاورید و پس از عطر زدن، به نماز ایستاد و دیگران هم پشت سر ایشان نماز جماعت خواندند.^۱

۶. فریاد بیداری غافلان

طبیعت انسان بر غفلت و فراموشی سرشته شده و با بهانه‌های گوناگون و دل‌مشغولی‌های کوچک و بزرگ زندگی، دچار غفلت و بی‌توجهی گردیده است و چه بسا وظایف و بایدهای خود را نیز فراموش می‌کند. در این میان، اذان ندایی است برای بازآوری روح‌های فراری، حیرت‌زده و گرفتار در گرداب افکار پراکنده و فرورفته در روزمرگی‌ها که همانند ریسمانی نورانی، مبارک و نجات‌بخش، او را از غرق‌شدگی و هلاکت

---

۱. روش‌های پرورش احساس مذهبی نماز، ص ۳۲.

نجات می‌بخشد. به فرموده رهبر معظم انقلاب، امام
خامنه‌ای:

یکی از بزرگ‌ترین نعمت‌های خدا، همین
واجب کردن نماز بر ماست. اگر نماز را بر ما
واجب نمی‌کردند، ما غرق در غفلت می‌شدیم؛
صبح، از خواب که پا می‌شوید، به یاد خدا؛
ظهر، وسط اشتغالات زندگی و معیشتی، به
یاد خدا؛ شب، در پایان یک روزی که در آن
تلاش کردید و کار کردید، به یاد خدا.^۱

کارکرد مبارک و حیات‌بخش اذان، آن‌گاه روشن‌تر
خواهد شد که بستر گرایش به دین خدا و بازگشت از
جهالت و غفلت را فراهم آورد و نجات‌دهنده انسان‌های

---

۱. بیانات در دیدار نمایندگان مجلس، ۱۳۹۴/۳/۶.

غافل و گرفتار در حصارهای مادی و دنیایی گردد. جُرج
زندیف (سوئدی الاصل) می‌گوید:

صدای اذان، نخستین سؤال را دربارهٔ اسلام
برایم ایجاد کرد. برخی سخنان را دربارهٔ
اسلام در رسانه‌ها شنیده بودم، اما اهمیتی به
آنها نمی‌دادم. همهٔ آنچه من را به اسلام
مربوط کرد، مأذنه‌ها بود و این باعث شد که
اهتمام من به اسلام زیاد شود؛ به‌ویژه پس از
مسافرت پدرم به ابوظبی. وقتی خانواده‌های
باعاطفه و خوشحال را در ابوظبی دیدم، این
سؤال برایم پیش آمد که: این همه جدل بر
سر اسلام در رسانه‌های ما برای چیست؟ پس
از آن، در این باره با دوستم عبدالله در مدرسه

صحبت کردم و او من را بیشتر از طریق اینترنت کمک کرد و سپس به خانواده‌ام گفتم که می‌خواهم به اسلام ایمان بیاورم. آنها با من مخالفتی نکردند، اما از من خواستند تا تحقیقاتم را ادامه دهم و در نهایت ماه گذشته در لندن به اسلام مشرف شدم.^۱

---

۱. به نقل از خبرگزاری فارس؛ لینک خبر: www.farsnews.com

فصل دوم:

برخی آثار و برکات اذان

بی‌تردید اذان، صرف یک فراخوان و دعوت ساده به نماز نیست، بلکه آثار و برکات فراوانی با خود به همراه دارد که آشنایی با آنها، کارکردهای بسیار آن را روشن‌تر می‌سازد و عزم مؤمنان را برای ترویج این مهم راسخ‌تر می‌کند. در این مجال، به بررسی برخی از این کارکردها در ساحت‌های مختلف آن می‌پردازیم.

اول: آثار و برکات فردی

۱. زنگ آشتی؛ ندای دوستی

انسان در طول شبانه‌روز بر اثر غلبه شهوات و خواسته‌های دل و نیز رذایل اخلاقی متعددی همانند حسد، غیبت، دروغ، کینه‌ورزی و مانند آن، چه بسا به برخی گناهان و تیرگی‌های اخلاقی و رفتاری آلوده می‌شود و برای لحظه‌ها، دقایق و ساعات کوتاه و اندک

هم که شده، از مسیر بندگی و خداخواهی منحرف می‌گردد.

ترنم اذان و فرارسیدن وقت نماز، در واقع زنگ آشتی دوباره با پروردگار و دراز کردن دست محبت و دوستی مجدد به سوی خداوند است تا آدمی بار دیگر به حقیقت وجودی خویش بازگردد و با دوری از شیطان، به آغوش خداوند پناه ببرد. به همین سبب است که در روایات معصومان علیهم السلام یکی از حکمت‌های اوقات نماز و فاصله داشتن بین نمازها، بخشیده شدن گناهان و زدودن غبارهای معصیت و آلودگی از روح و جان است که ندای امیدبخش اذان، پیام‌آور و مژده‌رسان این دعوت به مغفرت و آمرزش الهی است.

پیامبر اکرم(ص) می‌فرمود: «کسی که طبق دستور خداوند وضو بگیرد و نماز بخواند، تمام گناهان گذشته‌اش آمرزیده می‌شود»!

امیرمؤمنان علیه السلام می‌فرماید: «با رسول خدا(ص) در مسجد در انتظار نماز بودیم که مردی برخاست و عرض کرد: ای رسول خدا! من گناهی کرده‌ام. پیامبر روی از او برگرداند. هنگامی که نماز حضرت تمام شد، همان مرد برخاست و سخن اول را تکرار کرد. ایشان فرمود: آیا با ما این نماز را انجام ندادی و برای آن به‌خوبی وضو نگرفتی؟ عرض کرد: آری. فرمود: این، کفارهٔ گناه توست».

امیر مؤمنان (ع) همچنین فرمود: «الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ مَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ وَ هِيَ الَّتِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ: إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرِي لِلذَّاكِرِينَ؛ نمازهای پنج‌گانه، از بین‌برنده گناهانی است که در فاصله بین نمازها انجام می‌گیرد، به شرطی که مرتکب گناه کبیره نگردد. این مژده پروردگار است که فرمود: خوبی‌ها، بدی‌ها و گناهان را از بین می‌برند»^۱.

۲. امیدبخشی و طراوت روح

از نظر روانی شک نیست که هر گناه و عمل زشت، نوعی تاریکی در روح و روان انسان پدید می‌آورد که اگر ادامه یابد، اثر آنها متراکم می‌شود و به صورت وحشتناکی انسان را مسخ می‌کند، ولی کار نیک و نماز

۱. بحار الانوار، ج ۷۹، ص ۲۲۳؛ مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۱۵.

که از انگیزه الهی سرچشمه گرفته است، به روح آدمی لطافتی می‌بخشد که آثار گناه را می‌تواند از آن بشوید و آن تیرگی‌ها را به روشنایی مبدل سازد.^۱

امام صادق علیه السلام در حدیث زیبایی فرمود: «مَنْ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ يَعْلَمُ مَا يَقُولُ فِيهِمَا أَنْصَرَفَ وَ لَيْسَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ اللَّهِ ذَنْبٌ؛ هرکس دو رکعت نماز بخواند، در حالی که می‌داند چه می‌گوید، از نماز منصرف می‌شود، در حالی که بین او و بین خداوند، هیچ گناهی نیست».

همه این دستاوردهای خوشایند به برکت پاسخ به ندای اذان و نغمه روح‌بخش الهی است که جان و دل آدمی را می‌نوازد و او را به پاکی و درستی فرامی‌خواند تا با شست‌وشو در کوثر رحمت و مغفرت الهی، خوش‌بینانه و

۱. نک: تفسیر نمونه، ج ۹، ص ۲۶۷.

امیدوار به آینده بنگرد و با گام نهادن در ضیافت نماز، سعادت دنیا و آخرت خویش را فراهم سازد؛ همان نمازی که جلادهنده روح و روان، برطرف‌کننده غم و غصه‌ها و پناهگاه امنی برای فسرده‌گی‌ها و دلواپسی‌هاست.

از این رو، وقتی حضرت علی علیه السلام به مردم فرمود: «به نظر شما امیدبخش‌ترین آیه قرآن، کدام آیه است؟» هر کدام پاسخی دادند. بعضی گفتند: آیه «خداوند هرگز شرک را نمی‌بخشد و پایین‌تر از آن را برای هرکس که بخواهد، می‌بخشد». امام فرمود: خوب است، ولی آنچه من می‌خواهم نیست.

---

۱. «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ» (نساء: ۴۸).

بعضی گفتند: آیه «هرکس عمل زشتی انجام دهد یا بر خویشتن ستم کند و سپس از خدا آمرزش بخواهد، خدا را غفور و رحیم خواهد یافت». ^۱ امام فرمود: خوب است، ولی آنچه می خواهم نیست.

بعضی دیگر گفتند: آیه «ای بندگان من که بر خویشتن اسراف کرده‌اند! از رحمت خدا مأیوس نشوید». ^۲ فرمود: خوب است، ولی آنچه می خواهم نیست.

بعضی دیگر گفتند: آیه «پرهیزکاران کسانی هستند که هنگامی که کار زشتی انجام می دهند یا به خود ستم می کنند، به یاد خدا می افتند و از گناهان خویش آمرزش می طلبند. چه کسی است جز خدا که گناهان را

۱. «وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا» (نساء: ۱۱۰).

۲. «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ» (زمر: ۵۳).

بیامرزد؟»^۱ باز امام فرمود: خوب است، ولی آنچه می‌خواهم نیست.

در این هنگام مردم از هر طرف به سوی امام متوجه شدند و همه‌ها کردند. فرمود: چه خبر است ای مسلمانان؟ عرض کردند: به خدا سوگند! ما آیه دیگری در این باره سراغ نداریم.

امام فرمود: از رسول خدا (ص) شنیدم که فرمود: امیدبخش‌ترین آیه قرآن، این آیه است: «وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَ زُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ...؛ نماز را در دو طرف روز و اوایل شب برپا دار؛ چراکه حسنات، سیئات را برطرف می‌سازند. این تذکری است برای آنها که اهل تذکرند».

---

۱. «وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ» (آل عمران: ۱۳۵).

سپس پیامبر فرمود: «یا علی! سوگند به خداوندی که مرا بشیر و نذیر به‌سوی مردم برانگیخت، وقتی یکی از شما وضو می‌گیرد، گناهان، از اعضا و جوارحش فرومی‌ریزد و هنگامی که با صورت و قلبش به‌سوی خدا روی آورد، هنوز نمازش را سلام نداده، دیگر هیچ گناهی بر او نیست و مانند روزی است که از مادرش متولد شده است. باز اگر بین دو نماز با چیزی [گناهی] برخورد کرد، همان جریان تکرار می‌شود، تا نمازهای پنج‌گانه را انجام دهد. سپس فرمود: ای علی! نمازهای پنج‌گانه برای امت من همچون نهر آب جاری است که بر در خانهٔ یکی از شما باشد. آیا گمان می‌کنید اگر آلودگی‌ای در تن او باشد و سپس پنج بار در روز در آن نهر غسل کند، آیا چیزی از آن بر جسدش خواهد ماند؟

به خدا سوگند! نمازهای پنج‌گانه برای امت من این چنین است.»^۱

در نقطه مقابل، بی‌توجهی به اذان و ندای الهی و ادامه دادن مسیر نادرست و گناه‌آلود، سبب تراکم و انباشته شدن گناهان و غفلت از بازگشت می‌شود؛ تاجایی که مسیر بازگشت را دشوار می‌کند.

رهبر معظم انقلاب نیز امیدبخشی و خروج از خمودگی و افسرده‌حالی را از دستاوردهای اذان دانسته، فرمود:

«اذان با توجه، به دل‌ها امید می‌دهد. بانگ اذان،

دل‌های افسرده را روشن می‌کند.»^۲

۱. عوالی اللئالی، ج ۲، ص ۲۴؛ المیزان، ج ۱۱، ص ۶۸.

۲. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در تاریخ ۱۳۶۹/۳/۲.

به‌راستی چقدر فاصله است بین پاسخ مثبت به ندای اذان و اقامه نماز و بین بی‌اعتنایی و سهل‌انگاری به نغمه زیبا و دلنشین اذان!

۳. راستی آزمایی ادعای مؤمنان

همیشه لحظه‌ها و زمان‌های آزمایش است که صدق و کذب ادعاها را نمایان می‌سازد و پرده از حقیقت وجود می‌افکند، و اگر نبود آزمون و امتحان مداوم انسان‌ها، چه بسا ادعاهای فضاییِ برخی‌ها، گوش فلک را ناشنوا می‌ساخت و ابهت زمینیان را به سخره می‌گرفت.

لحظه اذان، لحظه اتمام حجت پروردگار با مؤمنان است و اینکه آیا مدعیان مسلمانی با شنیدن ندای اذان به‌سوی اقامه نماز می‌شتابند یا آنکه به بهانه‌های مختلف، کذب ادعای دینداری و آمادگی برای انجام

فرائض الهی را به نمایش می گذارند. بدین سبب است که پیامبر اعظم (ص) در بیان معنای اذان، خطاب به حضرت علی علیه السلام می فرماید: «يَا عَلِيُّ! الْاِذَانُ حُجَّةٌ عَلَى أُمَّتِي وَ تَفْسِيرُهُ إِذَا قَالَ الْمُؤَدِّنُ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ فَإِنَّهُ يَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْتَ الشَّاهِدُ عَلَى مَا أَقُولُ يَا أُمَّةَ أَحْمَدَ قَدْ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَتَهَيَّئُوا وَ دَعُوا عَنْكُمْ شُغْلَ الدُّنْيَا؛ ای علی! اذان حجّتی بر امت من است و تفسیر آن، چنین است: هرگاه مؤذن بگوید «اللّٰه أكبر، اللّٰه أكبر» در واقع می گوید: خدایا! تو بر آنچه می گویم، گواهی. ای امت محمد! وقت نماز رسیده است؛ پس آماده شوید و کار دنیا را وانهد»^۱.

۴. آمرزش گناهان با دعای فرشتگان

یکی از زیبایی‌های آموزه‌های دینی، بخشش‌طلبی و آمرزش‌خواهی فرشتگان الهی برای مؤمنان و خداباوران است تا با سبک شدن بارهای گناه و زدودن تیرگی‌های معصیت، شور و انگیزش بهتری برای انجام تکالیف و تلاش برای خدایی شدن و گستردن معنویت بر روح و جان خویش بیابند. این حقیقت در قرآن کریم این‌گونه بیان شده است: «الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ؛ فرشتگانی که عرش [خدا] را حمل می‌کنند و آنها که پیرامون آن‌اند، به سپاس پروردگارشان تسبیح می‌گویند و به او ایمان

دارند و برای مؤمنان طلب آمرزش می‌کنند: پروردگارا! رحمت و دانش [تو بر] هر چیز احاطه دارد؛ کسانی را که توبه کردند و راه تو را دنبال نموده‌اند، ببخش و آنها را از عذاب آتش نگاه دار.^۱

و در آیه دیگر می‌خوانیم: «وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ؛ و فرشتگان به سپاس پروردگارشان تسبیح می‌گویند و برای کسانی که در زمین هستند، آمرزش می‌طلبند. آگاه باش! که در حقیقت خداست که آمرزنده و رحیم است.»^۲

---

۱. مؤمن: ۷.

۲. شوری: ۵.

یکی از بهانه‌ها و فرصت‌هایی که استغفار فرشتگان را شامل حال انسان می‌گرداند و روح و روان او را می‌نوازد، ترنم اذان بر حنجره‌های خدایی‌شدهٔ مؤمنانی است که هم‌زمان با فرارسیدن وقت نماز، اذان می‌گویند و ندای توحید و خداپرستی را آشکار می‌سازند. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله درباره فضیلت مؤذن می‌فرمود: «آگاه باشید که مؤذن هرگاه بگوید: گواهی می‌دهم که معبودی جز خدا نیست، هفتاد هزار فرشته بر او درود می‌فرستند و برایش آمرزش می‌خواهند و روز قیامت، در سایه عرش باشد تا آنکه خداوند، حسابرسی مردمان را به پایان بَرَد.»^۱

---

۱. لئالی الاخبار، ج ۴، ص ۱۴۰.

همچنین، عبدالله بن سنان از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که پیامبر به بلال فرمود: «هنگام فرارسیدن وقت نماز، روی دیوار مسجد برو و صدایت را به اذان بلند کن؛ زیرا خدا در میان بادهای، یک باد را مأمور و موظف کرده که‌هاذان مؤذن را به آسمان بالا ببرد. ملائکه وقتی صدای اذان را از اهل زمین می‌شنوند، می‌گویند: این صدای امت پیامبر است که به توحید خداوند عزوجلّ بلند شده است. در این هنگام، ملائکه شروع به استغفار بر این امت می‌نمایند تا زمانی که نمازگزاران از نماز فارغ شوند»^۱.

و می‌دانیم که استغفار ملائکه، به درجه قبول خواهد رسید و مغفرت قطعی به دنبال خواهد آورد؛

---

۱. کافی، ج ۳، ص ۳۰۷.

همان‌گونه که پیامبر خدا(ص) فرمود: «جبرئیل از سوی پروردگارم به من خبر داد که خداوند فرمود: هیچ‌یک از فرشتگانم را فرمان ندادم برای کسی از آفریدگانم آمرزش بخواهد، مگر اینکه آمرزش‌خواهی آنان را درباره او پذیرفتم».^۱

۵. افزایش درجات نماز

یکی از کارکردهای مهم اذان، بالا بردن رتبه نماز و افزایش درجه قبولی آن است؛ بدین معنا که برخی اذکار - همانند ذکر صلوات - اگرچه جزء واجبات نماز دانسته نشده‌اند، همراهی و بهره‌مندی از آنها هنگام اقامه نماز، سبب تکمیل و اثرگذاری بیشتر نماز می‌شود؛ همان‌گونه که امام صادق(ع) می‌فرماید: «صلوات سبب

۱. بحار الانوار، ج ۹۶، ص ۲۵۳، ح ۲۶؛ کافی، ج ۴، ص ۶۴.

کامل شدن نماز می‌شود»^۱ و فرمود: «اگر کسی در نمازش صلوات بر محمد آل او نفرستد، این نماز او را به بهشت نمی‌برد»^۲.

امام رضا علیه السلام نیز صلوات را جزء نماز و سبب کمال نماز می‌دانست و خطاب به خداوند عرض می‌فرمود: «اللّٰهُمَّ... صَلِّ عَلَيَّ مَنْ شَرَّفَتَ الصَّلَاةَ بِالصَّلَاةِ عَلَيْهِ؛ خدایا! درود بفرست بر کسی که نماز را به واسطه درود بر او، شریف قرار دادی»^۳.

شرف از ذکر تو داراست نماز شب و روز

۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۸۳.

۲. اصول کافی، ج ۲، ص ۴۹۵.

۳. بحار الانوار، ج ۸۸، ص ۳۴۵.

صلوات تو چه روح است و صلاتش بدن است^۱

گفتن اذان و اقامه در نماز نیز از جمله ذکرهایی است که افزایش درجات نماز را به دنبال دارد، کارکردهای معنوی آن را افزون می‌سازد و زمینه تقرب بیشتر به پروردگار متعال را فراهم می‌آورد؛ به‌گونه‌ای که در روایات آمده است: «مَنْ صَلَّى بِأَذَانٍ وَ إِقَامَةٍ صَلَّى خَلْفَهُ صَفَّانٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ وَ مَنْ صَلَّى بِإِقَامَةٍ بِنِغِيرِ أَذَانٍ صَلَّى خَلْفَهُ صَفٌّ وَاحِدٌ؛ هر کس نماز را با اذان و اقامه بخواند، دو صف از فرشتگان پشت سرش نماز می‌گذارند، و کسی که نماز را با اقامه تنها بخواند، یک صف از فرشتگان در پشت سرش نماز می‌خوانند». راوی پرسید:

---

۱. حسن حسن‌زاده آملی، صد کلمه در معرفت نفس، ص ۶۸.

مقدار هر صف چقدر است؟ امام فرمود: «حداقل آن از مشرق تا مغرب و حداکثر آن بین زمین و آسمان است»^۱.

آیت‌الله حاج شیخ جواد انصاری همدانی می‌فرمود: روزی وارد مسجدی شدم، دیدم پیرمردی عامی مشغول خواندن نماز است و دو صف از ملائکه پشت سرش صف بسته و به او اقتدا کرده‌اند و این پیرمرد خود ابداً از این صفوف فرشتگان اطلاعی ندارد. دانستم که او برای نماز خود اذان و اقامه گفته است؛ چون در روایت داریم: کسی که در نمازهای واجب یومیه خود، اذان و اقامه هر دو را بگوید، دو صف از ملائکه و اگر یکی از آنها را

---

۱. روایت نقل شده از امام صادق علیه‌السلام (وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۶۲۰).

بگوید، یک صف از ملائکه به او اقتدا می‌کنند که درازای آن فیما بین مشرق و مغرب باشد.^۱

دوم: آثار و برکات خانوادگی

۱. معنویت همراه با آرامش و احترام

یکی از چالش‌هایی که زندگی را دچار تزلزل و اضطراب همیشگی می‌کند، ارتکاب گناه، دوری از آموزه‌های الهی و بی‌اعتنایی به بایدها و نبایدهای شرعی است که پیامد آن در زندگی آشکار می‌شود و آرامش و خوشی حقیقی را از کانون خانواده دور می‌سازد. این مهم، قاعده‌ای قرآنی است که هرچه انسان از خدا دور شود و به سمت شیطان گرایش پیدا کند، سختی‌ها و محنت‌های زندگی به او رو می‌کند و گرفتار زندگی تلخ می‌شود: «وَمَنْ

۱. داستان‌های عبرت‌انگیز، ص ۲۳۳.

أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً؛ و هر کس از یاد
 من روی گرداند، زندگی دشواری خواهد داشت».^۱
 نیز می‌فرماید: «وَمَنْ يُعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضُ
 لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ؛ هر کس از یاد خداوند دوری
 کند، شیطانی را بر او مسلط می‌کنیم تا همنشین او
 گردد».^۲

امام صادق علیه السلام نیز فرمود: «لَا يَتِمَّ كُنُ الشَّيْطَانِ
 بِالْوَسْوَسَةِ عَنِ الْعَبْدِ إِلَّا وَقَدْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَأَسْتَهَانَ
 بِأَمْرِهِ وَسَكَنَ إِلَى نَهْيِهِ وَنَسِيَ إِطْلَاعَهُ عَلَى سِرِّهِ؛ شیطان
 در کار وسوسه بنده توانایی نمی‌یابد، مگر آنکه وی از
 یاد خدا روی بگرداند و دستورش را سبک بشمارد و

---

۱. طه: ۱۲۴.

۲. زخرف: ۳۶.

خاطرش از آنچه نهی فرمود، آسوده باشد [و هراسی نداشته باشد] و فراموش کند که خدا رازش را می‌داند.^۱

براین اساس، هرچه انسان رفتارش را با خواسته‌های شیطانی و هواهای نفسانی هماهنگ سازد، به همان اندازه خودخواهی‌ها و تقاضاهای فردی‌اش افزایش می‌یابد و با کاستن از راحتی همسر و خانواده، بساط آسایش خویش را فراهم می‌آورد و خود را به انجام وظایف ملزم نمی‌بیند.

در چنین فضایی، بازگشت به ذکر و یاد خدا و عمل به آموزه‌های دینی است که می‌تواند انس و الفت پیشین را بازگرداند و با ویروس‌کشی و سم‌پاشی خانه از میکروب‌ها و حشرات موزی گناه و اختلاف و

---

۱. بحار الانوار، ج ۱، ص ۱۷۸.

لا ابالی گری، به سوی خوشبختی گام بردارد و اذان، ندایی الهی برای رویگردانی از شیطان و دور کردن تاریکی - های نفس و خودخواهی‌هاست تا با تمرکز بر نقاط مشترک میان اعضای خانواده و راندن و دفع ویروس - های فتنه‌گری و دعوت‌های شیطانی از خانه، آرامش و محبت به کانون خانواده بازگردد. امام صادق علیه السلام اذان گفتن در خانه را دورکننده شیطان از محیط زندگی می‌دانست و می‌فرمود: «أَذْنُ فِي بَيْتِكَ فَإِنَّهُ يَطْرُدُ الشَّيْطَانَ؛ در خانه خود اذان بگو که اذان، شیطان را دور می‌کند!».

۲. زمزمه خداپرستی در گوش نوزاد

به دنیا آمدن فرزند، از ناب‌ترین و لذت‌بخش‌ترین

لحظه‌های زندگی زن و شوهر است که ثمره زندگی را به چشم می‌بینند و فرزند، انگیزه و رمقی دوچندان برای تداوم زندگی به آنان می‌بخشد و البته مسئولیتی صدچندان برای تربیت صحیح و فراهم کردن بستر رشد و شکوفایی معنوی فرزند خواهند داشت. از این رو، در آداب دینی، یکی از ضرورت‌ها و سنت‌های نیک لحظه‌های تولد، زمزمه اذان و اقامه در گوش نوزاد است.

امام صادق علیه السلام فرمودند: «هرکس فرزندی برای او متولد شد، پس در گوش راستش اذان و در گوش چپش اقامه بگوید».^۱

در ادامه همین روایت آن حضرت علت این عمل را این‌گونه بیان می‌فرماید: «فَإِنَّ ذَلِكَ عِصْمَةٌ مِنْ

---

۱. وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۱۳۶.

الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ؛^۱ همانا این عمل (اذان و اقامه) باعث ایمنی [و پناه فرزند در برابر القائات و لغزش‌های] شیطان می‌گردد».

همچنین رسول اکرم(ص) به اثر دیگر این عمل اشاره کرده، فرموده است: «مَنْ سَاءَ خَلْقُهُ فَأَذَّنَا فِي أُذُنِهِ؛ در گوش کسی که بد اخلاق است، اذان بگویند»؛^۲ یعنی اگر در گوش راست کودکی اذان و در گوش چپ او اقامه گفته شود، بدخلق نمی‌شود.

امام رضا علیه‌السلام نیز فرموده است: «هرگاه فرزندی به دنیا آمد، در گوش راست او اذان و در گوش چپش اقامه بخوان».^۳

---

۱. همان.

۲. تحف العقول، ص ۱۴.

۳. بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۱۱۶.

اذان در گوش نوزاد

این زمزمه از آن نظر است که صفحه ذهن و قلب نوزاد سفید و بی‌آلایش است و هر تصویری در آن ترسیم شود، برای همیشه ماندگار خواهد بود. برای همین است که اسلام سفارش کرده پس از تولد نوزاد، نخستین کلماتی که در گوش او گفته می‌شود، ذکر اذان و اقامه باشد تا با کلماتی مانند خدا (الله اکبر، لا اله الا الله)، نماز (حیّ علی الصّلاه)، پیامبر اسلام (اشهد ان محمدا رسول الله)، رستگاری (حی علی الفلاح)، انجام کار خوب (حی علی خیرالعمل) و مانند آن آشنا شود تا این کلمات در روح و جان نوزاد نقش ببندد و با نصب باور به خدا در گوش جان، با هر زمزمه اذان، به سوی آن متمایل شود و مغناطیس وجودش به سمت آن گرایش

یابد و با یادآوری و شنیدن آنها، احساس انس و آشنایی پیشین را متذکر گردد.

روزی خانمی فرانسوی تحت عمل جراحی قرار گرفت. زمانی که تیغ جراح به عصبی از اعصاب مغز او رسید، در حالت بیهوشی، شروع به خواندن سرودی آلمانی کرد. گروه جراح شگفت‌زده شدند و شگفتی آنان زمانی بیشتر شد که بعد از عمل جراحی فهمیدند این خانم اصلاً زبان آلمانی بلد نیست. بعد از بررسی روشن شد وقتی این خانم نوزاد بوده، سربازان آلمانی به فرانسه حمله کرده بودند و وارد محل سکونت این نوزاد شده بودند و در آن

لحظه سرود می‌خواندند و این سرود در ضمیر ناخودآگاه کودک نقش بسته است.^۱

بر این باور، اذان و اقامه، در واقع ندای فطری حق‌طلبی و خداآوری است که در گوش و جان نوزاد زمزمه می‌شود تا در آینده، با بازخوانی و یادآوری دوباره، به‌سوی فطرت پاک و بی‌آلایش نخست بازگردد و به بندگی خدای جهانیان بپردازد.

۳. برکت خانه و گره‌گشایی از مشکلات

واژه «مبارک» از واژگان قرآنی است که دوازده بار در قرآن ذکر شده است. این واژه در ادبیات دینی و نیز عرف عمومی جامعه، کاربردهای گسترده و فراوانی دارد

---

۱. نک: نسیم مهر، ج ۱، ص ۶۶-۶۷؛ الگوهای تربیت کودکان و نوجوانان،

و در مناسبت‌های مختلف مادی و معنوی از آن استفاده می‌شود. برکت نیز در راستای همین کلمه و هم‌خانواده آن است که بیشتر به جنبه‌های فرامادی و گسترش و افزایش نامحسوس چیزی اشاره دارد.

طبق گفته علمای لغت، برکت، افزایشی است که در ظاهر دیده و لمس نمی‌شود، بلکه به معنای دوام داشتن، پایداری و ماندگاری است.^۱ طبق این مبنا، مبارک بودن و برکت داشتن، یعنی خوش‌یمن بودن^۲ و ریزش خیرات و خوبی‌ها در فضای زندگی.^۳

اذان نیز به‌عنوان یکی از مصادیق ذکر خدا، از جمله چیزهایی است که گفتن آن در خانه، سبب برکت یافتن

۱. کتاب العین، ج ۵، ص ۳۶۹.

۲. همان، ج ۸، ص ۳۸۶.

۳. لسان العرب، ج ۵، ص ۶۸.

خانه، برطرف شدن فقر و نداری و رشد معنوی اعضای آن می شود. از این رو، هنگامی که فردی نزد امام صادق علیه السلام از فقر و نداری خود شکایت کرد، آن حضرت توصیه فرمود: «أَذِّنْ كَلَّمَا سَمِعْتَ الْأَذَانَ كَمَا يُوَدِّنُ الْمُؤَدِّنُ؛ با شنیدن اذان، جملات اذان را همان طور که مؤذن می گوید تکرار کن [تا فقر از زندگی ات رخت بندد].»^۱

محمد بن راشد می گوید: هشام بن ابراهیم برایم نقل کرد که از بیماری خود و اینکه بچه دار نمی شود، نزد امام رضا علیه السلام شکوه کرد. حضرت به او سفارش کرد در منزلش بانگ اذان سر دهد. هشام گفت: من این

---

۱. بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۲۹۵.

کار را کردم و خداوند بیماری مرا برطرف ساخت و فرزندان بسیاری به من عطا کرد.

من و خدمتکارانم و افراد خانواده‌ام، پیوسته از بیماری رنج می‌بردیم و بیماری رهایمان نمی‌کرد. چون این مطلب را از هشام شنیدم، آن را به کار بستم و خداوند بیماری‌ها را از من و خانواده‌ام برطرف ساخت.^۱

۴. بسترساز تربیت معنوی کودکان

یکی از وظایف مهم والدین، تلاش برای تربیت معنوی و پرورش مذهبی کودکان است. اهمیت این مسئله به‌گونه‌ای است که از منظر آموزه‌های دینی، تربیت فرزند از همان انتخاب همسر پاک و شایسته، دوران

---

۱. کافی، ج ۳، ص ۳۰۸، ح ۳۳؛ تهذیب الاحکام، ج ۲، ص ۵۹، ح ۲۰۷.

بارداری و شیردهی آغاز و در مراحل سه‌گانه هفت ساله،
نهایی و تکمیل می‌شود.^۱

این بسترسازی معنوی، آن‌گاه که با عمل والدین و
نزدیکان و همراه با محبت و رعایت شرایط باشد، اثری
شگرف و ماندگار بر جای خواهد نهاد.

نکته و قاعده مهم عمل به گفته‌ها، در فرمایش امام
صادق علیه السلام این‌گونه ترسیم شده است: «کُونُوا

۱. رسول اکرم صلی الله علیه وآله مراحل تربیت‌پذیری کودک را به سه
دوره هفت ساله تقسیم فرموده است: «الْوَالِدُ سَيِّدٌ سَبْعَ سِنِينَ وَعَبْدٌ سَبْعَ سِنِينَ
وَوَزِيرٌ سَبْعَ سِنِينَ؛ فرزند در هفت سال اول فرمانروا [ی والدین]، در هفت
سال دوم مطیع [و پیرو] و در هفت سال سوم وزیر [مسئول و طرف
مشورت والدین] است» (سفینه البحار، ج ۲، ص ۶۸۴؛ مکارم الاخلاق،
ص ۱۱۵).

دُعَاةَ النَّاسِ بِأَعْمَالِكُمْ وَلَا تَكُونُوا دُعَاةً بِأَلْسِنَتِكُمْ؛ با اعمال خود مردم را دعوت کنید نه با زبانتان»^۱.
به قول ناصر خسرو قبادیانی:

پندم چه دهی؟ نخست خود را
محکم کمری ز پند بر بند
چون خود نکنی چنان که گویی
پند تو بُود دروغ و ترفند

پدری که خود اهل اذان گفتن در منزل یا مسجد است و با فرارسیدن وقت نماز، با شور و اشتیاق در منزل اذان می گوید، می تواند الگویی عملی و جذاب برای فرزندان خود باشد. پدری هم که اهل اذان گفتن با صدای بلند نیست یا امکان آن در منزل وجود ندارد، می تواند اذان را

۱. بحار الانوار، ج ۶۷، ص ۳۰۹، باب ۵۷؛ سفینه البحار، ج ۲، ص ۲۷۸.

با صدای آهسته بگوید یا آنکه فرزند را همراه خود به مسجد ببرد، تا هم صدای اذان بر گوش جانش بنشیند و هم خود به تدریج در مسابقات اذان شرکت کند یا در شمار مؤذنان و مکبران مسجد درآید.

آیت‌الله احسان‌بخش^۱ درباره اوصاف پدر بزرگوارش چنین می‌نویسد: یکی از کسانی که در شکل‌گیری و رشد شخصیت علمی و اخلاقی من نقش مؤثر داشت، والد بزرگوارم بود. او یک مرد روستایی بود. تا حدودی سواد خواندن و نوشتن داشت. دعا و قرآن را به خوبی آموخته بود. به روحانیت عقیده‌ای بس وافر داشت. قرآن و زیارت عاشورا را در هر روز صبح با صدای جذاب و گیرا می‌خواند و مقید بود شب‌ها با اهل خانواده در

---

۱. نماینده سابق ولی فقیه در استان گیلان.

منزل، نماز جماعت بر پا کند و مرا با تشویق وادار ساخت که با صدای بلند و رسا هر شب اذان بگویم.^۱

سوم: آثار و برکات اجتماعی

پس از بررسی اجمالی کارکردهای فردی و خانوادگی اذان، اینک به کارکردهای فراوان آن در اجتماع و نقش شگرف آن در فلاح و صلاح جامعه می‌پردازیم.

۱. فراخوان دینداری

به فرموده رهبر معظم انقلاب امام خامنه‌ای «اذان، علامت مسلمانی است»؛^۲ بدین معنا که هنگام نماز، بهانه و فرصتی برای ابراز مسلمانی است و اذان، ندای

۱. نک: خاطرات صادق، ص ۲۱-۳۰.

۲. بیانات در دیدار جمعی از روحانیون در تاریخ ۱۳۷۰/۱۲/۱۴.

ملکوتی و دلنوازی است که بر حنجره خدا باوران می‌نشیند و ایشان را به تجدید ایمان فرامی‌خواند. اذان، وسیله و رسانهٔ جمعی برای دعوت به سوی کانون نور است و مؤذن، سفیر و دعوتگر به سمت خداست؛ همان‌گونه که رسول خدا(ص) فرمود: «المؤذنُّ دَاعِي الله»^۱.

اهمیت اذان با دقت در مفاهیم گران‌قدر نهفته در آن بیش از پیش آشکار می‌شود؛ زیرا اذان، فریاد خداخواهی، آزادگی، پاسداشت دینداری، نماد خدادوستی و اعلام خداپرستی است که در فضای جامعه طنین‌انداز می‌شود. به همین سبب است که مخالفان، همواره بر خاموشی این ندا تأکید و پافشاری می‌کنند تا روح جامعه

---

۱. کنز العمال، ج ۷، ص ۶۸۵، ح ۲۰۹۱۲.

را از صدای خداپرستی محروم سازند و با ایجاد خفقان معنوی، راه ستم‌پیشگی خود را استمرار بخشند. به همین دلیل، در شهرها، روستاها و محله‌هایی که صدای دلنواز اذان از مناره‌های مسجد و نیز حنجره مؤمنان در منزل و مسجد به گوش برسد و شمیم معنویت در فضای آن پراکنده باشد، این مسئله، تأثیر شگرفی بر محیط اجتماعی و نوع معاشرت و سبک زندگی مردم آن خواهد گذاشت و همگان نهایت تلاش را در سالم نگه‌داشتن فکری و عقیدتی خود و خانواده به خرج می‌دهند و با واکسینه کردن محیط، از آثار منفی آن کاسته خواهد شد.

۲. گسترش فضای معنوی

نخستین کار پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله پس از هجرت، بنای مسجد بود. آن حضرت در اوایل هجرت، دو مسجد به دست مبارک خود در مدینه منوره، به نام‌های مسجد النبی و مسجد قبا بنا کرد.

مسجد پیامبر به‌منزله مسجد جامع شهر مدینه بود و در آنجا نماز جمعه به امامت رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله برگزار می‌شد، ولی غیر از این دو مکان مقدس، به‌زودی نه مسجد دیگر در محله‌های قبایل مختلف انصار، به یاری حضرت رسول صلی‌الله‌علیه‌وآله ساخته شد که در آنها با اذان بلال، نماز جماعت اقامه می‌گردید.^۱ این سیره بدان معناست که جلوه‌های اجتماعی حکومت دینی باید به‌گونه‌ای باشد که

۱. الترتیب الاداریه، ج ۱، ص ۷۷-۷۸.

مسجد در آن فراوان در دسترس مؤمنان قرار گیرد و با فرارسیدن وقت نماز، صدای اذان از آن به گوش جان خداپرستان برسد و آنها خود را برای انجام فریضه الهی و دیگر برکات و ثمرات، به خانه خدا و ضیافت الهی برسانند که در این میان، نقش اذان و اطلاع‌رسانی این باور مهم، بسیار حیاتی و پررنگ است. از این‌رو، هر فرد بالیمانی می‌تواند با سبقت جستن در اذان‌گویی، نقش اجتماعی خویش را برای اصلاح جامعه و فراخوان مسلمانان به رستگاری و نیک‌بختی در پرتو آموزه‌های الهی انجام دهد و مشمول رحمت و مغفرت الهی گردد.

رسول خدا(ص) می‌فرماید: «أَنَّ الْمَلَائِكَةَ إِذَا سَمِعَتِ الْأَذَانَ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ قَالَتْ هَذِهِ أَصْوَاتُ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ - بِتَوْحِيدِ اللَّهِ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لِأُمَّةٍ مُحَمَّدٍ - حَتَّى يَفْرُغُوا

مِنْ تِلْكَ الصَّائَةِ؛ هرگاه فرشتگان بانگ اذانِ اهل زمین را بشنوند، می‌گویند: این [صداها]، صدای امتِ محمد است که به توحید خداوند - عزّ و جلّ - بلند است و برای امتِ محمد، تا زمانی که آن نماز را تمام کنند، پیوسته آمرزش می‌طلبند»^۱.

روش بزرگان و مبلغان دین نیز بر چنین سنتی استوار بود. درباره اذان آیت‌الله شیخ غلامرضا فقیه خراسانی یزدی نقل شده است که ایشان زیاد به مسافرت‌های تبلیغی به روستاها و جاهای دور و نزدیک می‌رفت و در این سفرها، در روستاهای مسیر توقف می‌کرد و برای مردم منبر می‌رفت و نماز جماعت می‌خواند. همه زندگی ایشان وقف برای تبلیغ و ترویج دین بود. نقل شده است

---

۱. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۳۷۶.

که وقتی به روستاهای اطراف یزد می‌رفت، خودش اذان می‌گفت و چنین اعلام می‌کرد: «مردم! شیخ غلامرضا یزدی آمده؛ بیایید نماز!»!

۳. امر به معروف عملی

ضرورت و بایستگی امر به معروف و نهی از منکر با عمل و رفتار صحیح و برآمده از آموزه‌های الهی و وحیانی بر کسی پوشیده نیست. کسی که خود اهل عمل به موازین دینی باشد، گفته‌هایش نیز اثرگذار خواهد بود. ضمن آنکه عاملان به دانسته‌ها، سبب جذب قلوب افرادی می‌شوند که به دلایل مختلف، بر فطرت اولیه و بی‌آلایش آنان غبار نشسته و کافی است اهل دلی پیدا شود تا با کنار زدن این غبارها، آنان را هشیار

سازد.

در این باره داستان جالبی از عالم الهی، آخوند ملاعباس تربتی نقل شده است. یکی از محافظان فرزند آخوند ملاکاظم خراسانی نقل می‌کند: در ایام زمستان برای سرکشی به املاک آقا به نیشابور رفته بودیم. در مراجعه به مشهد در راه برفگیر شدیم و در قهوه‌خانه‌ای وسط راه ماندیم. غیر از ما جمعی دیگر نیز به قهوه‌خانه پناه آورده بودند. شب فرارسید و چهار نفر از جوانان پولدار و خوشگذران مشهد - که چهار خانم هم همراه خود داشتند - با ماشینی آمدند و چون گرفتار برف و تاریکی شده بودند، به قهوه‌خانه پناه آوردند. آمدن آنها در آن شب تاریک برفی در میان کوهستان، بزم عیشی مجانی برای مسافران به وجود آورد. جوانان بطری‌های مشروب

و خوراکی‌ها را چیدند و زنان، بعضی به خوانندگی و بعضی به رقص پرداختند. در گرماگرم این بساط، در قهوه‌خانه باز شد و ملاعباس تربتی با سه چهار نفر که از تربت به مشهد می‌رفتند و مرکبشان الاغ بود، از ناچاری برف و تاریکی شب، به این قهوه‌خانه پناه آوردند و از صاحب آنجا اجازه خواستند به آنها جایی بدهد. او هم گفت: سگوی آن طرف خالی است.

من با مشاهده این وضع هراسان شدم و با خود گفتم نکند از جانب حاج آخوند به اینها تعرضی بشود و از جانب آنها به این مرد الهی اهانت شود. آماده دفاع از حاج آخوند شدم، ولی دیدم ایشان وارد شد و گویا نه کسی را می‌بیند و نه چیزی می‌شنود، به سوی آن سگو رفت و چون نماز مغرب و عشاء را نخوانده بود، از

قهوه‌چی قبله را پرسید و به نماز ایستاد و آن چهار نفر هم به وی اقتدا کردند. یکی اذان گفت و حاج آخوند اقامه گفت و وارد نماز شدند. من هم فرصت را غنیمت دانستم و اقتدا کردم؛ چند نفر دیگر از مسافران هم از آن بزم عیش و نوش فاصله گرفتند و به نماز جماعت پیوستند. بعد از آن قهوه‌چی هم آمد و به نماز ایستاد. وقتی از نماز فارغ شدیم از جوان‌ها و خانم‌ها اثری نبود، بساط خود را جمع کردند و نفهمیدیم در آن شب برفی به کجا رفتند.^۱

۴. پیشگیری از زیان

مشغول شدن به روزمرگی، فضاهای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، گفت‌وگوهای بی‌هوده،

۱. فضیلت‌های فراموش شده، ص ۱۲۸.

رفت و آمدهای غیر ضرور، غوطه‌ور شدن در دادوستد و تجارت و مانند آن، چه بسا انسان را چنان مشغول کند که برای کسب موفقیت و تثبیت موقعیت اجتماعی یا کامیابی در به دست آوردن سود بیشتر، حلال و حرام الهی را نادیده بگیرد و وسوسه‌های شیطانی با بزک کردن آفتهایی چون دروغ، پنهان کاری و مانند آن، او را فریفته سازد.

فرارسیدن وقت نماز و صدای خوش اذان، بیدارباش الهی برای بازگشت به مسیر خداخواهی و منحرف نشدن از جاده بایدها و نبایدهای پروردگار است که سبب می‌شود از خسران و زیان حقیقی جلوگیری کند. چه زیباست اینکه انسان، خود منادی پروردگار در این مهم باشد و با پشتتازی در اذان گویی، دیگران را از این غفلت

برهاند و بندگان الهی را به آغوش مهر و مغفرت خداوند متعال بازگرداند و بازار آخرت آنان را پررونق گرداند؛ همان‌گونه که در روایات، از مسجد با عنوان «بازار آخرت» یاد شده است؛ یعنی چنان که بازار، محل خرید و فروش کالاهای دنیوی است، آنجا نیز محل کسب امور معنوی و نیز اسبابی است که در سرای آخرت به کار می‌آید. رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید:

«الْمَسَاجِدُ سُوقٌ مِنْ أَسْوَاقِ الْآخِرَةِ قَرَاهَا الْمَغْفِرَةُ وَ تُحَفَّتْهَا الْجَنَّةُ؛ مساجد، بازاری از بازارهای آخرت است. پذیرایی آن، آمرزش و هدیه آن بهشت است»^۱.

---

۱. امالی شیخ طوسی، ص ۱۳۹.

فصل سوم:

ارزشمندی اذان و مؤذن

برخی کارها در پرتو همراهی خرد و اندیشه و بارورسازی دانسته‌های ذهنی، رضایتمندی و همراهی دل را به دنبال می‌آورد و انگیزه انجام آن را مهیا می‌سازد. اذان از جمله کارهایی است که نیازمند همراهی قلب و همدلی زبان با عقل و احساس است که این مهم با آگاهی از دستاوردها و برکات فراوان اذان‌گویی، مقام شامخ اذان‌گویان و پاداش‌های متعدد مادی و معنوی به‌دست می‌آید. در این فصل به برخی از فضایل ممتاز و ویژه و نیز جایگاه والای مؤذنان اشاره می‌کنیم تا همگان به فراخور امکان خود، با انگیزه‌های درونی و معنوی به انجام این مهم بپردازند و در گسترش گلبانگ خداخواهی سهیم شوند.

عظمت و قداست اذان

به فرموده پیامبر اعظم(ص) اذان با قداستی آسمانی؛ تحفه و هدیه‌ای از سوی پروردگار متعال است^۲ که با نورانیت خود، بسترساز آرامش جان و دل مؤمنان و خداپاوران می‌شود.^۳

بر این باور، اهل ایمان وظیفه دارند این ندای گران قدر را که نمایانگر عظمت دین و بازتاب زیبای آموزه‌های

۱. پیامبر خدا(ص): «إِنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ لَا يَسْمَعُونَ شَيْئًا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَّا الْأَذَانَ؛ اهل آسمان از اهل زمین جز [بانگ] اذان، چیزی نمی‌شنوند» (برگرفته از: فرهنگامه اذان، ص ۶۳؛ میزان الحکمه، ج ۱، ص ۸۲).

۲. خصال، ج ۲، ص ۹.

۳. پیامبر خدا(ص): «برخیز ای بلال! [اذان بگو] و به واسطه نماز، ما را آسوده و شادمان گردان» (سنن ابی داود، ج ۴، ص ۲۹۷، ح ۴۹۸۶).

الهی است، با صدای بلند به گوش همگان برسانند^۱ و از برکات بی‌شمار اذان‌گویی بهره‌مند شوند که به فرموده خاتم رسولان(ص): «لَوْ عَلِمَ النَّاسُ مَا فِي الْأَذَانِ لَتَحَارَّوْهُ؛ اگر مردم می‌دانستند چه [فضیلتی] در اذان هست، بر سر اذان گفتن با یکدیگر می‌جنگیدند»^۲ و فرمود: «سه چیز است که اگر مردم فضیلت و آثار آن را می‌دانستند، به دلیل حریص بودن به خیر و برکتی که

۱. پیامبر خدا(ص): «ای بلال! بالای دیوار برو و صدایت را به اذان بلند کن؛ زیرا خداوند بادی را برای اذان گماشته است که آن را به آسمان برد و فرشتگان هرگاه بانگ اذانِ اهل زمین را بشنوند، می‌گویند: این [صداها]، صدای امت محمد(ص) است که به توحید خداوند عزوجل بلند است» (کافی، ج ۳، ص ۳۰۷، ح ۳۱؛ تهذیب الاحکام، ج ۲، ص ۵۸، ح ۲۰۶).

۲. المصنّف، ج ۱، ص ۲۵۴، ح ۶.

در آنهاست، به قرعه متوسل می شدند: اذان نماز، شتاب به نماز جماعت و نماز در صف اول^۱.
 فضیلت اذان گویی چنان است که انسان را در شمار بهشتیان قرار می دهد^۲ و هنگام نماز، دو صف از فرشتگان او را همراهی می کنند^۳.
 منزلت اذان گفتن چنان است که اشیا و جمادات نیز با او همنوا^۴ و دعاهایش مستجاب می شوند^۵ و با تقویت

۱. کنز العمال، ج ۱۵، ص ۸۱۴، ح ۴۳۲۳۵.

۲. مردی خدمت پیامبر آمد و گفت: مرا عملی بیاموز که با به کار بستن آن، بهشتی شوم. فرمود: «مؤذَن قومت باش تا به واسطه [اذان] تو نمازشان را به جماعت بخوانند» (تاریخ دمشق، ج ۵۴، ص ۴۷، ح ۱۱۳۴۸).

۳. امام صادق علیه السلام: «هرگاه اذان و اقامه بگویی، پشت سرت دو صف از فرشتگان به نماز می ایستند» (کافی، ج ۳، ص ۳۰۳، ح ۸).

۴. تفسیر مجمع البیان، ج ۱۰، ص ۴۱۹.

۵. مکارم الاخلاق، ص ۲۷۱.

روحیه خداباوری و معنویت‌خواهی، شیطان فراری می‌گردد.^۱

مقام‌های اذان‌گویان

مقام مؤذنان در دنیا و آخرت به‌گونه‌ای والا، ارجمند و گران‌سنگ است که در فرهنگ دینی و سخنان پیشوایان، تعبیری دلنشین و شوق‌انگیز به کار رفته و از مؤذنان با عنوان محبوب‌ترین بندگان،^۲ سرفرازان قیامت،^۳

۱. پیامبر خدا(ص): «هرگاه مؤذن اذان بگوید، شیطان به‌سرعت پا به فرار می‌گذارد» (کنز العمال، ج ۷، ص ۶۹۱).

۲. پیامبر خدا(ص): «سوگند می‌خورم که محبوب‌ترین بندگان نزد خداوند، مؤذنان هستند» (کنز العمال، ج ۷، ص ۶۸۳).

۳. امام صادق علیه السلام: «سرفرازترین افراد در روز قیامت، اذان‌گویان هستند» (ثواب الاعمال، ص ۱۹).

سفیر و نماینده خداوند؛ از ارکان دینداری^۲، امین مؤمنان^۳، مورد عنایت ویژه خداوند^۴... یاد شده است.

پادشاه‌های اذان‌گویان

برای مؤذنان پادشاه‌های بسیاری در متون دینی ذکر شده است که آگاهی از آنها، هر مؤمنی را برای بهره‌مندی از این پادشاه‌ها ترغیب می‌کند و مشتاق فرارسیدن لحظه‌های اذان و شتاب گرفتن برای طنین‌اندازی ندای ملکوت می‌گرداند.

۱. پیامبر خدا(ص): «المُؤذِّنُ دَاعِي اللَّهِ؛ مؤذِّن، سفیر و دعوتگر به سمت خداست» (کنز العمال، ج ۷، ص ۶۸۵، ح ۲۰۹۱۲).
۲. همان، ص ۶۸۵، ح ۲۰۹۱۳.
۳. من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۲۹۲، ح ۹۰۵.
۴. پیامبر خدا(ص): «دست(لطف و عنایت) خدای مهربان، بالای سر مؤذِّن است» (المعجم الاوسط، ج ۲، ص ۲۸۱، ح ۱۹۸۷).

با توجه به آموزه‌های دینی، دریافت پاداش مشابه تمام نمازگزاران،^۱ پاک شدن از گناهان،^۲ دریافت پاداش شهید،^۳ آمرزش‌خواهی فرشتگان برای او^۴ و مشمول دعای پیامبر اعظم(ص) شدن^۵ از جمله دستاوردهای اذان‌گویان است.

همچنین اذان‌گویی، مؤذنان را به نوعی بیمه می‌کند و درباره آینده معنوی و دنیای پس از مرگ، مصونیت می‌بخشد و از امتیازهای ویژه‌ای برخوردار می‌گرداند که از

۱. بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۱۰۴، ح ۲.

۲. پیامبر خدا(ص): «کسی که برای خدا اذان یک نماز را از روی ایمان و اخلاص بگوید، خداوند گناهان گذشته‌اش را می‌بخشد» (همان، ص ۱۲۴).

۳. همان، ص ۱۳۰.

۴. همان.

۵. پیامبر خدا(ص): «خدایا! مؤذنان را پیامرز» و این جمله را سه بار فرمود (مستدرک الوسائل، ج ۴ ص ۲۲، ح ۴۰۸۰).

جمله آنها می توان به ایمنی در قبر،^۱ بهشتی شدن،^۲ آرامش آخرتی،^۳ مقام شفاعت^۴ و همنشین خوبان^۵ اشاره کرد.

---

۱. بحار الانوار، ج ۸، ص ۶، ح ۱۰.

۲. تهذیب الاحکام فی شرح المقنعه، ج ۲، ص ۲۸۳، ح ۱۱۲۶.

۳. مستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۲۱.

۴. پیامبر خدا(ص): «کسی که برای رضای خدا و با نیت خالص به مدت یک سال اذان بگوید، فردای قیامت او را کنار درب بهشت نگه می دارند و به او می گویند: هرکس را که دلت می خواهد شفاعت کن» (همان).

۵. پیامبر خدا(ص): «مؤذنان امت من در قیامت با پیامبران، صدیقان، شهیدان و صالحان محشور می شوند» (امالی صدوق، ص ۲۶۱، ح ۲۷۹).

معرفی برخی از محصولات

مرکز تخصصی نماز

برای آشنایی، دانلود رایگان و خرید محصولات دیگر
به سایت قنوت WWW.QUNOOT.IR مراجعه نمایید

معرفی مرکز تخصصی نماز

اقامه نماز یکی از برنامه‌های مهم تمامی پیامبران الهی بوده است و همچنین از مهم‌ترین شاخصه‌های جامعه دینی به حساب می‌آید. از این رو بزرگان دینی همواره بر توسعه کمی و کیفی نماز و اقامه آن در جامعه اسلامی تأکید داشته و دارند.

مرکز تخصصی نماز در سال ۱۳۸۹ به عنوان یکی از بازوهای پژوهشی - تبلیغی ستاد اقامه نماز فعالیت خود را آغاز کرد. این مرکز در چهار حوزه زیر فعالیت می‌کند:

الف) آموزش: تربیت مدرسین و کارشناسان توانمند در زمینه معارف نماز.

ب) تبلیغ و ارتباطات: ساماندهی و اعزام اساتید و مبلغین مرکز در قالب طرح‌های مختلف به سراسر کشور.

ج) پژوهش و تولید: پژوهش و تولید محصولات علمی و ترویجی جذاب و تأثیرگذار.

د) رسانه و فضای مجازی

راه‌های ارتباط با مرکز تخصصی نماز

آدرس: قم، خیابان شهداء (صفائیه)، کوچه ۲۲ (آمار)، انتهای کوچه، مرکز تخصصی نماز، طبقه اول
تلفن: ۰۹۳۰۳۷۷۴ و ۰۳۲۲۷۷۴۰۷۳۲-۰۲۵

@NAMAZMT

ملا در شبکه‌های اجتماعی دنبال کنید...

نرم افزار «از محراب تا معراج»

◀ مخاطب: مریبان، والدین و عموم

معارف جویان

◀ نوع محتوا: کتاب الکترونیکی

◀ موضوع: فلسفه و آثار نماز

◀ درباره نرم افزار:

این نرم افزار که با موضوع نماز تولید شده است، شامل ۲۰۰ فایل صوتی کوتاه از رهبر معظم انقلاب و حجج اسلام قرائتی، پناهیان، عالی، مجتهدی و غیره می باشد.

در این نرم افزار اندرویدی ۲۷ کلیپ تصویری هم در آیکن «دیدنی های نماز» وجود دارد که دارای قابلیت دانلود با لینک مستقیم می باشد.

این برنامه در موضوعاتی مانند نماز اهمیت نماز، فلسفه نماز و آثار نماز و غیره دسته بندی شده است.

◀ سیستم عامل: اندروید

بازی اندرویدی «باغ بهشت»

- ◀ مخاطب: کودکان (گروه سنی ب و ج)
- ◀ نوع محتوا: آموزش نماز
- ◀ موضوع: آشنایی با وضو و نماز
- ◀ درباره بازی:
- باغ بهشت، بازی آموزشی و جذابی است که وضو و نماز را در قالبی کودکانه و همراه با بازی و معما به کودکان آموزش می دهد.
- ◀ سیستم عامل: اندروید

خانه بهشتی

◀ نویسنده: حجت الاسلام دکتر

محمد داودی

◀ مخاطب: مدرسان آموزش

خانواده، اولیا و مربیان ستاد دانش

آموزان

◀ موضوع: اصول و روش های

دعوت فرزندان به نماز

◀ درباره اثر:

این اثر به منظور تبیین و توضیح

اصول و شیوه های آموزش نماز به

فرزندان تدوین شده است.

در بخش های مختلف این کتاب

به تبیین راهکارها، شیوه های

دعوت و موانع گرایش فرزندان به

نماز بر اساس آیات، روایات، اصول

تربیتی و روانشناختی پرداخته شده

است.

◀ قطع: رقعی

◀ حجم اثر: ۲۳۸ صفحه

هشت گام تا حضور قلب

- ◀ نویسنده: حجت الاسلام اصغر آینی
- و حجت الاسلام حسن محمودی
- ◀ مخاطب: مبلغان، مربیان معارف
- نماز و عموم معارف جوان
- ◀ موضوع: راه های رسیدن به حضور قلب
- ◀ درباره اثر:
- این نوشتار، هشت گام برای رسیدن به حضور قلب، دوری از حواس پرتی و چشیدن لذت مناجات با حضرت معبود را بیان می کند. این هشت گام عبارتند از:
- ۱. شناخت نماز؛ ۲. شناخت قلب؛
- ۳. موانع حضور قلب؛ ۴. عوامل حضور قلب؛
- ۵. شناخت آداب و رعایت آن؛
- ۶. راه حضور قلب؛ ۷. خواستن؛ ۸. تثبیت و تکمیل.
- ◀ قطع: رقعی
- ◀ حجم اثر: ۱۶۰ صفحه

بیشتر دیده شو

◀ نویسنده: حجت الاسلام والمسلمین رضا اخوی

◀ مخاطب: جوانان، مریبان معارف نماز و عموم معارف جوان

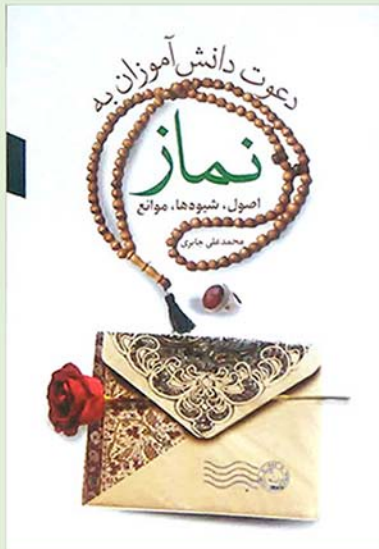
◀ موضوع: آثار و برکات نماز صبح درباره اثر:

در نوشتار حاضر، ابتدا به جایگاه نماز صبح اشاره شده است. سپس راهکارهای بیدار شدن برای اقامه نماز صبح مورد بررسی قرار گرفته است. در انتها نیز به فضیلت وقت سحر و فرصت ناب مناجات و عبادت خداوند در این زمان اشاره شده است؛ تا مومنان با آمادگی بیشتری برای اقامه نماز صبح در مسجد مهیا شوند.

◀ قطع: رقعی

◀ حجم اثر: ۱۱۸ صفحه

دعوت دانش آموزان به نماز

◀ نویسنده: حجت الاسلام

محمدعلی جابری

◀ مخاطب: مبلغان، والدین و مربیان

دانش آموزان

◀ موضوع: راهکارهای دعوت

دانش آموزان به نماز

◀ درباره اثر:

این نوشتار ارزشمند به صورت

درس نامه ای تدوین شده است و در

چهارده درس سامان یافته است.

نماز شناسی، اصول و شیوه های

دعوت دانش آموزان به نماز، موانع

اقامه نماز و پاسخ به پرسش های

پرتکرار دانش آموزان، برخی از

سرفصل های این کتاب است.

◀ قطع: رقعی

◀ حجم اثر: ۲۷۲ صفحه

قصه عاشقان

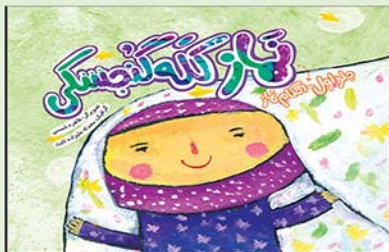

قصه عاشقان

دعوت به نماز در سیره شهیدان

- ◀ نویسنده: سید حمید مشتاقی نیا
- ◀ مخاطب: نوجوانان، جوانان و عموم
- ◀ معارف جویان
- ◀ موضوع: دعوت به نماز در سیره شهدا
- ◀ درباره اثر:
- در این کتاب به سیره شهدا در اهتمام و توجه به نماز اول وقت و همچنین نماز با خضوع و خشوع پرداخته شده است.
- یکی دیگر از مباحث مهم مطرح شده در کتاب، تلاش شهدا برای دعوت دیگران به نماز، خصوصا نماز اول وقت است.
- ◀ قطع: رقعی
- ◀ حجم اثر: ۸۰ صفحه

مجموعه نماز کله گنجشکی

◀ نویسنده: مرکز تخصصی نماز
◀ مخاطب: کودکان (گروه سنی ب و ج)

◀ موضوع: آداب و احکام نماز
◀ درباره اثر:

این مجموعه در دو جلد به چاپ رسیده است.

جلد اول کتاب، در قالب اشعار و داستان‌هایی زیبا، به بیان برخی از احکام نماز پرداخته است.

در جلد دوم نیز، برخی آداب نماز برای کودکان، با بیانی زیبا و دلنشین به نگارش درآمده است.

◀ قطع: خمشی

◀ حجم اثر: هر جلد ۶۰ صفحه